DEO OPTIMO MAXIMO:

QUÆSTIO MEDICA*,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS

manè diſcutienda in Scholis Medicorum, die Jovis decimâ-tertiâ menſis Februarii, anno Domini M. DCC. LXXVII.

MAGISTRO NATALI-MARIA DE GEVIGLAND, Rei Herbariæ Profeſſore, Regiorum in Germaniâ Ducum & Militum Noſocomiorum nuper Medico, M. LAURENTII FERRET Eccleſiæ Cameracenſis Canonici, vices gerente, Doctore Medico, Præſide.

An ſanitati noceat frequens exſpuitio?

I.

EDICINÆ practicæ pars non infima Hygieine, cujus objectum quidquid ſanitatem tueri, morbos præcavere, corpuſque ad longævitatem diſponere valet. Non igitur ſolummodò aëris, cibi & potûs, motûs & quietis, ſomni & vigiliæ atque animi affectuum moderatio ac regimen ad eam pertinent, verùm etiam excernendorum retentio, & retinendorum excretio ipſi veniunt præcavendæ. Scilicet inter humores diverſos qui à ſanguine tanquam à fonte communi per diverſa incernicula, ſive glandulas veras, ſive poros ſimplices, ſegregantur ac ſecernuntur, alii ad certos uſus, vel individui conſervandi, vel ſobolis propagandæ à beneficâ Naturâ deſtinantur, & appellantur *Recrementitii;* alii verò à Recrementorum elaboratione reſidui, aſſimilationem cum liquidis humanis pati indociles, tanquam inutiles imò noxii amandantur foràs & *Excrementitii* dicuntur; alii tandem, quaſi mixtæ indolis, non immediatè quidem ad actiones naturales conferunt ut recrementa, nec aliunde perpetuò inutiles & noxios ſeſe exhibent ut excrementa, ſed partibus inungendis, lubricandis & ab excrementorum acrimoniâ defendendis inſerviunt, nec unquam nocent, niſi fortè qualitate peccent vel copiâ. Qui quidem humores (malè à quibuſdam inter recrementitios, pejùs à nonnullis inter excrementitios recenſiti, meliùs fortaſſe *Lubricantes* proprio nomine appellandi) quandoque intrà corpus retineri, quandoque à corpore eliminari poſſunt imò debent ſalvâ œconomiâ animali. At verò non idem de Recrementis & Excrementis ita propriè dictis affirmari poteſt. Quantùm enim horum retentio ſanitati noceret, tantùm illorum excretio nimia foret inſalubris. In hanc Regulam non frequentiùs peccatur quàm dum ſive pravâ conſuetudine, ſive ignorantiâ & errore, ferè indeſinenter exſpuitur. Tunc enim foràs ejicitur humor blandus & utilis quo non ſalubrior alter in toto corpore, ſaliva nempe, quæ ſi deglutiretur & ſanguini rurſus miſceretur, melior fieret ac melior, quâ verò deficiente innumera oriuntur mala.

I I.

PLURIMI hoſpitantur in humano corpore humores quorum ignoratur natura, imò exiſtentia ambigitur, vel quia ob tenuitatem nimiam oculos fugiunt, vel quia difficile eſt admodum illos in animalibus vivis ex ipſo fonte ſinceros haurire, & ſufficienti copiâ colligere explorandos. Anatomici qui hactenùs in detegendis corporis partibus ſolidis multùm nec ſine fructu

* Authore M. JACOBO SAVARY, 1757.

inſudarunt, de fluidis ferè ſiluêre, quaſi his non æquè ac prioribus ſtaret œconomia animalis. Chemia cujus objectum eſt varias entium naturalium proprietates indagare, plurima de Regno foſſili, pauciora de vegetabili, pauciſſima de animali hucuſque ſuppeditavit. Adeò ut vix quidquam de humoribus tùm ſanis tùm morboſis nobis conſtet, nedum œconomiæ animalis Doctrina perfectionis culmen, ut quidam autumant, attigerit. Attamen hoc vitium in ſalivam non cadit, cujus utique ea eſt ſcaturigo, eaque copia & colligendi facilitas, ut de ipſius naturâ & uſu, tùm ex qualitalibus nativis & phœnomenis quæ abſque ignis torturâ exhibet, tùm ex Analyſi Chemicâ ritè exploratis aliquid certi ſtatuere poſſimus, unde præſentis humoris illius utilitas, abſentis noxa inferatur. Secernitur quidem à ſanguine puro, arterioſo, multis variiſque glandulis quas communi nomine *Stomaticas* Steno appellavit, (quarum quidem naturam, fabricam & ſitum docet Anatome) nimirum parotides, maxillares, ſublinguales, buccales, palatinas & tonſillas, ex quibus per plures ductus ſecretorios in oris cavum undique confluit, copioſiùs autem inter manducandum & loquendum. Quod attinet ad qualitates nativas ſalivæ, 1.° Dilluta & pellucida eſt, odoris & ſaporis ferè prorſus expers. 2.° Igne non concreſcit, ut de lymphâ conſtat, ſed candenti laminæ metallicæ impoſita tota evaneſcit. 3.° Conquaſſata tenaciter ſpumeſcit. 4.° Veſtium maculas abſtergit ſaponis inſtar, ulcera mundat, tumores reſolvit. 5.° Farinæ fermentationem promovet, ut patet ex more vetularum Indiæ edentularum orizam & Maïz manducantium, dein ſuccum cum ſalivâ miſtum exſpuentium in vaſa, ut indè fermentatione paulatim conceptâ parentur potus inebriantes hiſce gentibus acceptiſſimi. 6.° Tamen nimiam ſubſtantiarum animalium ad putrefactionem, vegetabilium ad aceſcentiam diſpoſitionem reprimere ac moderari videtur juxta Clariſſ. *Pringle** experimenta. 7.° Tandem dum ore plane ſicco deficit ſaliva nullomodo ſentiuntur ſapores, licèt ſapidiſſima corpora linguæ & palato applicentur; dum vitiatur, injucundè guſtum afficiunt. Si autem ſaliva diſtillationi ſecundùm artem ſubjiciatur, ſuppeditat. 1.° Liquores varios phlegmatico-ſalinos qui Tincturæ florum malvæ virorem communicant & cum ſpiritibus acidis efferveſcunt. 2.° Olei Empyreumatici & alkalibus ſaturati guttas aliquot. 3.° Ex maſsâ reſiduâ, calcinando & elixiuiando aliquantula ſalis alkalini fixi quantitas educitur. 4.° Pauciciſſima remanet terra damnata Chemicis dicta. Ex his itaque non difficili negotio concludere eſt ſalivam eſſe humorem blandum ex copioſo phlegmate, multo ſale alkalino volatili *, aqueis partibus tamen dilutiore quàm ut organa ſenſuum afficiat, aliquantulo oleo ſive ſulphure Phyſiologis dicto & pauco ſale alkalino ſimul in ſaponem coactis, tandemque terrâ pauciſſimâ compoſitum: adeoque genuinum ipſius uſum eſſe non modo vias deglutionis lubricare, quod potiùs verùm eſt de tonſilliarum & uvulæ muco, ſed vehiculum præbere ſaporibus ſolvendo alimentorum ſales, ac potiſſimùm alimenta duriora & ſicciora jam manducatione contrita penetrare, emollire, humectare, diſſolvere, primarum viarum digeſtionem inchoare, ingeſta ad aſſimilationem in naturam noſtram diſponere, atque ipſis primum quaſi *animalitatis* ſigillum imprimere.

* Vid. *Mém. 5 ſur les ſubſtances ſeptiques.*

* Sal ille volatilis ſeſe manifeſtat odore urinoſo dum linguæ applicatur ſal alkal fixus cujus actione reſolvitur ſaliva.

III.

PRINCIPEM ergo inter humores Recrementitios locum tenet ſaliva, eo præſertim titulo quòd Digeſtioni opituletur, ut ſatis ſuperque evincit tùm illius humoris qualitas, copia, ſecretionis locus, tùm fontium ex quibus manat numerus, ſitus, vicinia. Porrò humor Recrementitius alimentorum coctioni inſerviens nunquam poteſt ſine noxâ rejici; imò quot & quanta ex frequenti illius exſpuitione oriri debeant incommoda veras œco-

nomiæ animalis leges callenti patefcit. Non enim jam per Digeftionem intelligitur fola ex ingeftis per tritum fimplicem Chyli extractio, qualis fecundùm artem ex mucilaginofis feminibus extrahitur emulfio. Id figmenti evertit ex multiplici alimentorum adeò inter fe difcrepantium naturâ unus & idem femper nafcens chylus, ac requirit potiùs actionem humorum folventium ex ipfâ fanguinis maffâ per coctiones præcedentes paratorum, & affiduâ elaboratione fecretorum, variorum fortaffe in variis animalium fpeciebus, quorum ea fit energia ut tam diverfas ingeftorum fubftantias inter fe mifcere, & cum corpore nutriendo jam affimilare, earum odorem & faporem mutare, motum inteftinum in iis excitare, inchoare fermentationem, putrefactionem retardare, falina folvere, oleofa cum aquofis mifcere, & ex iis tandem humorem blandum, uniformem, per lacteorum ofcula meabilem, cum lymphâ & fanguine mifcibilem parare poffint. Atqui ex antecefsis patet falivam ad eos omnes effectus præftantiffimos fymbolum primariò conferre tùm vi feponaceâ quæ ex oleo & fale alkalino exfurgit, tum aquâ & fpiritibus quibus etiam conftat, tum denique perfectâ ipfius coctione & cruda affimilandi virtute fingulari quam reforptione in fanguinem & iteratis circulationibus acquirit. Deficiente igitur falivâ, non folum pauciori quantitate ex ingeftis educitur chylus, fed etiam paratur deterior; fi quidem obfervatum eft * panem nigrum, fi fubitò abfque manducatione devoretur, & fine falivæ admiftione, poft aliquot horas nihil mutatum revomi, eumdem verò, fi dentibus probé fubigatur, & cum falivâ intimè mifceatur, in album liquorem abire chylo fimillimum. Unde tritum illud animam fuam odiffe qui oderit mafticationem. Chylus autem deterioris notæ difficulter ad modum in fanguinem mutabitur, fed per urinæ vias maximam partem eluetur & amandabitur foràs, adeòque etiam vel nihil vel parum lymphæ nutritiæ fuppeditabit, nec non aliorum pariter quorumlibet Recrementorum, præfertim falivæ ipfiufmet, fecretio perturbabitur, unde rurfus eadem, imò pejora redibunt incommoda. Quamvis enim iifdem quibus nutrimur conftemus, debet tamen præparari in corpore materies nutriens ut affimiletur in naturam noftram & reftituere poffit illa quæ per actionem ipfam vitæ deperduntur, fiquidem non ingefta quælibet fed digefta fola nutriunt. Læfâ autem primâ coctione feu mutatione alimentorum in chylum, læduntur & aliæ, nimirum chyli in fanguinem transformatio, & fanguinis ipfius in lympham nutritiam toti corpori profpicientem aliaque recrementa partibus fingularibus utilia mutatio, quæ eft fanè ultimus coctionis animalis terminus & finis.

* Boerh Prelect. Acad. § 78.

I V.

QUOD jam de falivæ ufu ac neceffitate ratione evicimus, quotidiana quoque comprobat experientia. Sic, dum in primis viis aguntur tragœdiæ, obfervamus eos qui frequentiùs fpuunt appetitu carere, faftidire cibos, difficulter ac ne vix quidem concoquere; flatibus obnoxios effe. Cùm autem ulteriùs proceffit mali labes, tunc temporis, confumptâ per nimiam falivæ excretionem liquidori materiâ, lentiffima fit reliqua humorum maffa, vix permeabilia fiunt vafa capillaria, impeditur circulatio in minimis vifcerum præfertim abdominalium vafculis, morbus nafcitur hypocondriacùs, unde meritò olim Hippocrates fputatôres melancholicos effe aut fieri pronunciavit. Cujus quidem rei exempla quotidie nobis præbent ii quibus familiare eft perpetuò mafticben vel tabacum mandere, aut etiam tabaci fumum ex fiftulâ frequenter fugere. Hi enim, tefte Experientiâ, corpus fuum exhauriunt & in anorexiam, maciem, fitim, tabem, melancholiam denique fe præcipitant. Olim more fuit receptum inter aulicos Galliæ noftræ, ad exemplum Principis, ut paftillos ex maftiche aliifque medicamentis odoratis compofitos continenter mandu-

carent, unde ferè omnes in teterrimam atram bilem inciderunt, ex quâ non convaluere, nisi piùs cognitâ mali causâ à mastiches manducatione desinere jussi. Tandem non modò chylus, non modò sanguis, sed etiam lympha nutritia blando ac dulci balsamo ad restaurandas vires adeò necessario per hanc detestabilem spuendi consuetudinem orbatur, & sensim corpus miserè tabescit. Unde Boerhaavius ait salivam exputione voluntariâ nimis secretam ἀνορεξίαν, δυσπεψίαν, ἀτροφίαν creare. Narrat Ruyschius *, auctor gravissimus puellam annos duodecim natam, quæ ob ingentem plagam in inferiori labro stillicidium perpetuum salivæ perpetiebatur, corpus habuisse diu tenellum & admodum exile, sanatam verò mox increvisse & justam corporis magnitudinem adeptam esse. Idem invisit matronam quamdam Amstelædamensem summoperè emaciatam & consumpti ferè corporis, quam deseruerant desperantes omninò de sanitate Medici. Dum circumspiceret ad omnia sedulus Medicus ut inquireret in causas mali, vidit forte eam omni temporis momento in vas à latere appositum salivam exspuere. Vetuit illicò ne hunc benignum humorem ejiceret. Quæ rerum mutatio! Brevi sanata fuit absque ope, sine necessitate alterius auxilii: nec semel id se vidisse ait, imò verò sæpenumerò. Et sanè nemini inter attentos Medicos non contigit simile quid observare. *Quàm errant igitur*, ut cum Ruyschio * dicam, *qui salivam pro excremento noxio habentes, eam abjiciunt, eòque pulchriùs valere putant hominem quò frequentiùs eo corpus exonerat, eum in finem sialogoga adhibentes & offas tenaces manducandas!*

* Ruysch. Adv. II. n.° 5.

* Ruysch. Ibid.

V.

NEC suadere debent exspuitionem casus nonnulli in quibus proritatur salivæ uberior excretio, v. g. in lue venereâ, in cachexiâ. In hâc enim non tam vera saliva ejicitur quam aqua inutilis & redundans ad quam eliminandam commendantur masticatoria; in illâ autem id quod salivatione Mercuriali effluit est liquamen putridum è sanguine liquefacto exulans à salivæ naturâ alienum. Neque etiam salivæ inutilitatem arguere debet critica per glandulas salivarias evacuatio in variolis & quibusdam aliis morbis exorta: hâc enim viâ tunc liberatur corpus noxiâ perspirationis insensibilis materiâ, quæ crustâ cutem tegente intra sanguinis rivos repulsa est. Nec tandem cum exscreatione confundenda perperàm exspuitio. Hæc enim est puræ salivæ excretio, illa autem est viscosi muci à salivâ dissimilis ex asperâ arteriâ, bronchiis, imò tonsillis cum quodam conatu rejectio, quæ quidem sæpiùs, præsertim matutino tempore, utilis est ac necessaria, dum scilicet ille mucus copiâ vel spissitudine peccans, partium lubricationi jam ineptus, morâ duntaxat & stagnatione excrementitius fit & exscreandus. Saliva autem, quantâlibet copiâ secernatur in os, nunquam tamen excrementi nomine venit; sed Naturâ per somnum monstrante viam, semper deglutienda. Deglutita enim, & sanguini iterum atque iterum mista, repetitâ quasi cohobatione optima fit & in menstruum perfectissimum elaboratur;

Ergò sanitati nocet frequens exspuitio.

Proponebat Parisiis JOANNES FRANCISCUS MARINIER, Nivernensis, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H. 1777. A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1777.